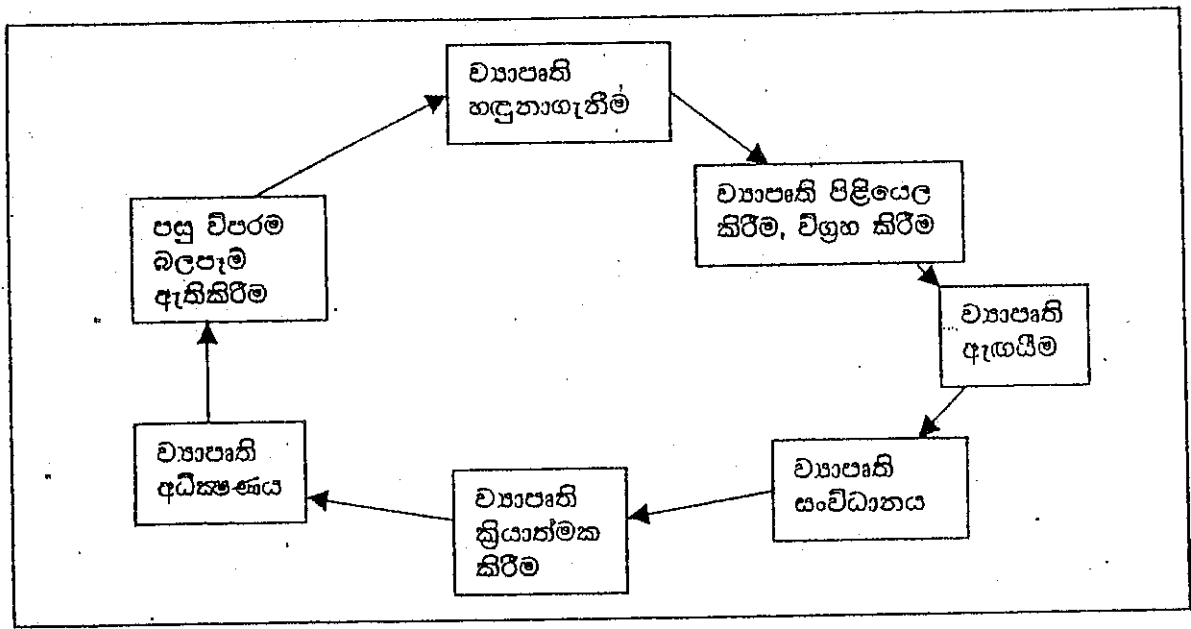

ව්‍යාපෘති චක්‍රය - Project Cycle

ව්‍යාපෘති චක්‍රයේ මූලික අංශයන් අතරින් ප්‍රධාන වශයෙන් පැහැදිලි කර ඇති ව්‍යාපෘති චක්‍රයේ මූලික අංශයන් පහත පරිදි දැක්විය හැකිය.

කිහිපු දෙනෙකුට මෙම ක්‍රමයන් අධ්‍යයනය කිරීමට

- 1 ව්‍යාපෘතිය හඳුනා ගැනීම
Project Identification
- 2 ව්‍යාපෘතිය පිළියෙල කිරීම සහ විග්‍රහ කිරීම
Project preparation and Analyzis
- 3 ව්‍යාපෘතිය ඇගයීම
Project Evaluation
- 4 ව්‍යාපෘතිය සංවිධානය කිරීම
Project Organization
- 5 ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම
Project Implementation
- 6 ව්‍යාපෘති අධීක්‍ෂණය
Project Monitoring
- 7 පසු විපරම/ බලපෑම අගය කිරීම
Follow up/ Impact Evaluation

2.1 ව්‍යාපෘතිය හඳුනා ගැනීම
Project Identification

කිසියම් සංවර්ධන කටයුත්තකදී ක්‍රියාත්මක කළ හැකි ව්‍යාපෘති මොනවාද යන්න හඳුනා ගැනීම ව්‍යාපෘතියක ආරම්භක අවස්ථාව ලෙස සැලකේ. එසේම එය ව්‍යාපෘතියේ වැදගත්ම අවස්ථාවද වේ. ව්‍යාපෘතියේ අයිතිය, අදාළත්වය, තිරසාර බව වැනි කරුණුවලට අදාළව පැහැදිලි කරුණු රාශියක් ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීම මත බොහෝ සෙයින් රඳා පවතී. ව්‍යාපෘතියක මූලික අවස්ථාව ව්‍යාපෘතිය හඳුනා ගැනීම වුවත් එම අවස්ථාවට ප්‍රථම කළයුතු කටයුතු රාශියක් පවතී. එය පූර්ව හඳුනා ගැනීමේ කටයුතු (Pre- Identification Activities) නමින් හැඳින්වේ. යම් ප්‍රදේශයක හෝ රටක ක්‍රියාත්මක කළ හැකි ව්‍යාපෘති පිළිබඳව අදහස් ඇති කර ගැනීමේදී ප්‍රථමයෙන්ම එම පසුබිමට අදාළ තොරතුරු එක්රැස් කර ගත යුතුය. මෙහිදී

සමීක්‍ෂණ පැවැත්වීම

ආදායම් ව්‍යාප්තියේ ව්‍යාප්තිය අඩු කිරීම
 මෑත කාලයේදී ක්‍රියාත්මක වූ සමාජීය, ජනසව්‍ය වැනි ව්‍යාපෘතින් නිදසුන් වශයෙන්
 දැක්විය හැකිය. මෙම ව්‍යාපෘති වල පරිපූර්ණ සාධාරණ ආදායම් ප්‍රතිව්‍යාප්තියයි.
 (Income Distribution) දිලිඳු බව තුරන් කිරීමේ වැඩසටහනක් ලෙස 1989 තරුන්වා යුග
 ජනසව්‍ය ක්‍රියාත්මක විය. ජනසව්‍ය වැඩසටහන අවසන් වීමෙන් පසු 1995 දී ශුභ්‍රතාවා
 යුග සමාජීය වැඩසටහනක් නිදසුන් ලෙස ඉදිරිපත් කළ හැකිය.

ව්‍යාපෘතියක් තෝරා ගැනීමේදී පහත සඳහන් කරුණු පිළිබඳවද අවධානය යොමු කිරීම වැදගත් වේ.

I ආර්ථිකයේ පවත්නා සංවර්ධන මට්ටම
 Stage of Development

ආර්ථිකයේ පවත්නා සංවර්ධන මට්ටම අනුව තෝරාගත යුතු ව්‍යාපෘති වෙනස් වෙයි. නොදියුණු ආර්ථිකයක නම් මූලික අවශ්‍යතා එනම් පැලඳුම් පැලඳුම්, නිවාස ආදිය වැදගත්වන අතර දියුණු ආර්ථිකයක ආර්ථික වර්ධනය වැඩි කිරීමට තව තවත් ආධාර වන සංවර්ධන ව්‍යාපෘති වැදගත් වේ. යටිතල පහසුකම් වර්ධනය සඳහා වූ ව්‍යාපෘති මේ අතර වැදගත් වේ.

2 ස්වභාවික සහ මානුෂික සම්පත් රටේ විශාලත්වය, පවතින සම්පත් ඒවායේ ස්වභාවය, මිනිස් බලය, පුහුණු නොපුහුණු ශ්‍රමය, පවත්නා සංවිධාන, ආයතන සහ ජනතාව අතර සම්බන්ධය වැනි කරුණු මේ යටතේ මූලික වේ.

3 දේශපාලන ස්වභාවය රටේ සම්පත් නිසි පරිදි යොදවනවාද යන්න පිළිබඳව ඕනෑම රටක මහජනතාව දැඩි අපේක්ෂාවෙන් පසුවෙයි. එම නිසා බලයට පත්වන සෑම රජයක්ම ප්‍රධාන අරමුණ කරගන්නේ ඡන්ද දායකයින්ගේ අවශ්‍යතාවන්ට ගැලපෙන ආකාරයෙන් කටයුතු කිරීමටය. ආර්ථිකමය කරුණු පිළිබඳව ඔවුන් සලකා බලන්නේ දෙවැනුවය. ශ්‍රී ලංකාවේ අඩු ආදායම්ලාභී පවුල් වෙනුවෙන් ක්‍රියාත්මක වන ජනසව්‍ය, සමාජීය, වැනි වැඩ සටහන් වලින් අපේක්ෂා කළේ අඩු ආදායම්ලාභී පවුල් වලට සහනයක් සැලසීම මගින් ඔවුන්ගේ ඡන්දය දිනා ගැනීමයි.

4 රාජ්‍ය අයවැයෙන් කරනු ලබන බලපෑම අනවශ්‍ය ආයෝජන අධෛර්යමත් කිරීම සහ අවශ්‍ය අංශ කරා ආයෝජන යොමු කිරීමට හැකි වන ආකාරයේ ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කිරීමට රාජ්‍ය අංශයෙන් දිරි ගැන්වීම් කළ යුතු ලැබේ.

සෑම අයවැයකින්ම කෘෂිකර්ම, ධීවර, සංචාරක, යටිතල පහසුකම් වර්ධනය වැනි කටයුතු සඳහා වන ව්‍යාපෘති ආරම්භ කිරීමට යෝජනා ඉදිරිපත් කෙරේ.

5 ව්‍යාපෘති අගය කිරීමේ ශිල්ප ක්‍රම ව්‍යාපෘති සඳහා යෙදවිය හැකි සම්පත් සීමිත නිසා ඇගයුම් ශිල්ප ක්‍රම යටතේ අගය කොට යෝග්‍ය ව්‍යාපෘති තෝරා ගැනීමට සිදුවේ.

ව්‍යාපෘති චක්‍රය
 Project Cycle

ව්‍යාපෘති විශලේෂණයේදී අනුගමනය කරන දළ සැලැස්මක් ලෙස ව්‍යාපෘති චක්‍රය හඳුන්වා දිය හැකිය. ව්‍යාපෘතියක ආරම්භයේ සිට අවසානය දක්වා වූ පිවිසි කාලය අවස්ථා කිහිපයකට බෙදා මේ යටතේ සාකච්ඡා කරනු ලැබේ. මෙම අවස්ථාවන් එකිනෙක් අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන්

තොරතුරු විවරණය කිරීම

පවත්නා සමපත් පිළිබඳව ලේඛන සකස් කිරීම

උපාය මාර්ග විශ්ලේෂණය කිරීම කළ යුතුය.

බොහෝ ව්‍යාපෘති සැලසුම්කරුවන් මෙම වැදගත් අවස්ථාව එනම් පූර්ව හඳුනාගැනීමේ කාර්ය නොසලකා හරිනු දක්නට ලැබේ. සමහර පුද්ගලයින්ට මේ පිළිබඳව අවබෝධයක් නොමැති වීම, පරීක්ෂණ සමීක්ෂණ සඳහා අතිවිශාල පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවීම, එයින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ පිළිබඳව නිවැරදිව ගණනය කිරීමට අපොහොසත්වීම, ව්‍යාපෘති පිළිබඳ තීරණ ගන්නා දේශපාලකයින්ගේ තනතුරු දැරීමේ කාලසීමාව කෙටිවීම වැනි හේතු ඊට බලපායි. පූර්ව හඳුනා ගැනීමේ කටයුතු වලදී එක්රැස් කරන දත්ත ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් දෙකකට බෙදිය හැකිය.

I ස්වභාවික සම්පත් පිළිබඳ දත්ත
Data pertaining Natural Resources
පස, ජල මට්ටම, භූගත ජලය, දේශගුණික විචල්‍යයන්, කාලගුණය, වර්ෂාපතනය, ආර්ද්‍රතාව වැනි කරුණු.

II මානව සම්පත් සහ සමාජ ආර්ථික දත්ත.
Data pertaining Human Resource and Social Economic Factors

ජනගහනය, ජනගහන වර්ධනය, ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය, වයස් ව්‍යුහය, සෞඛ්‍ය තත්වය, පෝෂණ මට්ටම, අධ්‍යාපනය, සේවා නියුක්තිය, නිවාස, වෘත්තීය පුහුණුව, ජීවන මට්ටම, ආදායම් ව්‍යාප්තිය, මහා මාර්ග සහ ගමනාගමන පහසුකම්, රාජ්‍ය ආයතන පරිපාලන ව්‍යුහය, සන්නිවේදන මාර්ග, වෙළඳපොල පහසුකම් ආදිය.

වර්තමානයේ මේ කටයුත්ත පරිගණකය දත්තර්ජාලය වැනි ක්‍රම මගින් ජනප්‍රවේන කළ හැකිය. එමගින් වඩාත් ඉක්මනින් නිවැරදිව දත්ත එක්රැස් කිරීමේ අවස්ථාව උදාවී ඇත.

ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීමේදී ව්‍යාපෘතියකට සම්බන්ධ වියදම් සහ ප්‍රතිලාභ හඳුනා ගත යුතුය,

වියදම් යටතේ

I මූලධන වියදම් හෙවත් ආයෝජන වියදම්
ව්‍යාපෘතියේ ආරම්භක අවස්ථාවේ ගොඩනැගිලි, නිවාස, ආරෝග්‍ය ශාලා, පාසැල්, මංගොඩ, ඇලවේලි, ජලාශ, පාලම්, කර්මාන්තශාලා වැනි දෑ ඉදි කිරීමට දරණ වියදම් සහ ගෘහ භාණ්ඩ, යන්ත්‍ර සුත්‍ර, ආයුධ මෙවලම් උපකරණ, ආදිය සඳහා දරණ වියදම් මේ ගණයට අයත් වේ.

II නඩත්තු වියදම්
මූලික ආයෝජනයන් කළාට පසු දැරීමට සිදුවන වියදම් නඩත්තු වියදම් වේ. ඉදිකළ හෝ මිලදී ගත් හෝ දිගටම වැඩගත හැකි අන්දමින් හොඳ තත්වයේ පවත්වා ගැනීම සඳහා කරන වියදම් මීට ඇතුළත් වේ.

III ක්‍රියාකාරී වියදම්.
මූලික ආයෝජනයන් කර ව්‍යාපෘතිය ආරම්භ කළාට පසු නඩත්තු වියදම් හැරෙන්නට දිගටම කළ යුතු තවත් වියදම් එනම් ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාකාරී කවීම සඳහා දිගටම දැරිය යුතු වියදම් ක්‍රියාකාරී වියදම් වේ.

උදාහරණ- යන්ත්‍රයක් සඳහා ඉන්ධන, කර්මාන්ත ශාලාවකට අමුද්‍රව්‍ය, ගොවිපලකට නම් පොහොර

ප්‍රතිලාභ යටතේ

ව්‍යාපෘතියකින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිලාභ ව්‍යාපෘතියෙන් ව්‍යාපෘතියට වෙනස් වන අතරම ව්‍යාපෘතියේ ස්වභාවය අනුව ප්‍රතිලාභ ලබන කාල සීමාවද තීරණය වේ. ප්‍රතිලාභ සමහරවිටක පහසුවෙන් හඳුනාගත හැකි අතර සමහර ප්‍රතිලාභ පහසුවෙන් හඳුනාගැනීම අපහසු වේ. එසේම සමහර ප්‍රතිලාභ කෙලින්ම ලැබෙන ප්‍රතිලාභ ස්වරූපයෙන් අත්වන අතර සමහරක් ව්‍යාපෘතියේ අතුරු ප්‍රතිලාභ ලෙස හෝ වක්‍ර ආකාරයෙන් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ වේ.

උදාහරණ- පාලමක් ඉදිකිරීමේ ව්‍යාපෘතියක ප්‍රතිලාභ පහසුවෙන් දැක ගත හැකි වේ. සතිපාරක්ෂක වැසිකිළි ඉදිකිරීමේ ව්‍යාපෘතියක් ගතහොත් එහි ප්‍රතිඵල සෘජුවම දැක ගැනීමේ හැකියාවක් නොමැත.

එසේම ප්‍රතිලාභ සම්බන්ධව පවතින තවත් ගැටළුවක් වන්නේ සමහර ප්‍රතිලාභ මූල්‍යමය වශයෙන් මැනිය හැකි අතර සමහර ඒවා මූල්‍යමය වශයෙන් මැනීම අපහසු වීමයි. මූල්‍යමය වශයෙන් වටිනාකමක් දැකිය හැකි ප්‍රතිලාභ මුදල්මය ප්‍රතිලාභ වශයෙන්ද වටිනාකමක් දිය නොහැකි ප්‍රතිලාභ සමාජමය ප්‍රතිලාභ වශයෙන් ද හැඳින්වේ. ඕනෑම සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියකදී අළුත් ආදායමක් ජනිත කිරීම හෝ පවතින ආදායම වැඩි කිරීම සිදුවේ නම් එය මුදල්මය ප්‍රතිලාභයකි. සමාජමය ප්‍රතිලාභ අදාළ වන්නේ ප්‍රජා සංවර්ධනය, අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය, ප්‍රජාවබෝධය වැනි සේවාවන් සම්බන්ධ ව්‍යාපෘති වලටය. මුදලින් මැනිය හැකි කෙලින්ම ලබන ආදායමක් මෙබඳු සේවා මගින් ජනතාවට උත්පාදනය කෙරෙන්නේ නැත. ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීමේදී වඩා අසීරු වන්නේ මෙබඳු ව්‍යාපෘතිවලට අදාළ ප්‍රතිලාභ හඳුනාගැනීමයි.

ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීමේ ක්‍රියාවලිය විවිධ වියහැකි අතර හඳුනාගැනීමද විවිධාකාරයෙන් සිදුවිය හැකිය. ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීමේදී මූලික වන්නේ අදහස්ය. (Ideas) අදහස් මගින් ව්‍යාපෘතියක් ඇති වීමට මග පාදේ. (Generation of Ideas) අදහස් ඇති වන්නේ අරමුණු (Goals) පදනම් කරගෙනය. ව්‍යාපෘතියක් සම්බන්ධ අරමුණු විවිධාකාර වේ. ලාභ උපරිම කර ගැනීම එක් අරමුණක් වශයෙන් ගතහොත් එම අරමුණේදී ආදායම වියදම සලකා බලා තීරණයක් ගනු ලැබේ. මෙහිදී වෙළඳපල මිල වැදගත් නිර්ණායකයක් ලෙස සලකන අතර වෙළඳපල මිල වැඩි නම් එවැනි භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කරන ව්‍යාපෘති ආරම්භ කළ හැකිය. සමාජ ශුභ සාධනය අරමුණු කරගන්නා අය ව්‍යාපෘති සංවර්ධනයෙන් අපේක්ෂා කරන්නේ ශුභසාධනයේ වැඩි කිරීමකි. ශුණාත්මක බවින් උසස් භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය වැනි දෙයක් ඔවුන් පරමාර්ථ කර ගනී. ආදායම විෂමතාව අඩු කිරීම තවත් අරමුණක් විය හැකිය. එහිදී අපේක්ෂා කරන්නේ සංවර්ධනයේ ප්‍රතිලාභ අඩුවෙන් බෙදී යන ජන කොටස්වල ජීවන තත්වයන් නංවාලීමට ව්‍යාපෘති ආරම්භ කිරීමයි. ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වූ ජනසවිය දැනට ක්‍රියාත්මක සමෘද්ධි වැනි වැඩසටහන් මෙයට නිදසුන් ලෙස ඉදිරිපත් කළ හැකිය.

ව්‍යාපෘති හඳුනා ගැනීම සඳහා වැදගත් වන අදහස් කිහිප ආකාරයකින් ලබාගත හැකිය. ප්‍රාදේශීය, දිස්ත්‍රික්, පළාත්සභා ජාතික මට්ටමින් සමීක්ෂණ පැවැත්වීමෙන්, ජනතාව සමඟ කථා කිරීමෙන් හා තොරතුරු එක් රැස් කිරීමෙන් මෙය කළ හැකිය. ග්‍රාමීය අංශයේ ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ජනතාව සමඟ අදහස් උදහස් හුවමාරු කර ගැනීමෙන්, ඔවුන් සමඟ ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා හා ප්‍රශ්න වටහා ගැනීමෙන් අදහස් ලබා ගතහැකිය. ප්‍රදේශය හා එහි ජනතාව පිළිබඳව මෙන්ම එහි ජීවන තත්වයන් පිළිබඳව වැඩි අවධානයක් යොමුකළ යුතුය. මෙහිදී සාකච්ඡා තුළින් පවතින තත්වයන් සහ ජනතාවගේ ප්‍රමුඛතාවන් හඳුනාගත හැකි අතර ගැටළු වෙතොත් ඒවා විසඳිය හැකි ආකාරය විමසා බැලිය හැකිය. මෙවැනි තොරතුරු එක් රැස්කර ගැනීමෙන් බලාපොරොත්තු වන්නේ පවතින තත්වයන් අවබෝධ කරගැනීම, ප්‍රශ්න මොනවාදැයි හඳුනාගැනීම, දියුණු කළ යුතු සහ දියුණු කළ හැකි දෑ හඳුනා ගැනීම, ජනතාවගේ සහජ දක්ෂතාවයන් වටහා ගැනීම, කළ යුතු දේ, කළ හැකි දේ, කෙසේ කළ යුතුද යන්න සොයා බැලීම යන අරමුණු සපුරා ගැනීමයි. ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීම සඳහා අවශ්‍ය වන අදහස් නැතිනම් ව්‍යාපෘති සංකල්ප බිහිකරන මූලාශ්‍ර පහත දැක්වෙන ආකාරයෙන් කොටස් කළ හැකිය.

I තාක්ෂණික දැනුම ඇති විශේෂඥයින්

කිසියම් අංශයක් පිළිබඳව, දැනුම ඇති තාක්ෂණික විශේෂඥයින් පරිපාලකයින් සහ කළමනාකරුවන් එම අංශයේ අවශ්‍යතාවන්ට ගැලපෙන ව්‍යාපෘති යෝජනා කිරීමට, හඳුනාගැනීමට සමත් අය වෙති. පළාත් මට්ටමේ දී එම පළාත්වලට විශේෂිත වූ ප්‍රශ්නවලට මුහුණදීමට සහ අවශ්‍යතාවන් හඳුනාගැනීමට පළාත්බද අංශීය විශේෂඥයින්ගෙන් බලාපොරොත්තු වේ.

II. සැලසුම්කරුවන් සහ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්

ජාතික ප්‍රතිපත්ති සහ සැලසුම් සකස් කරන්නන් මූලික වශයෙන් ජාතික මට්ටමේ සාර්ව ප්‍රශ්න ද, එක් එක් අංශයන්ගේ ආංශික ප්‍රශ්න ද සැලකිල්ලට ගනිමින් ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීමට උපකාරී වේ. මේ සඳහා ඇතුළුවීම විදේශ විශේෂඥයින්ගේ සහාය ද ලබාගැනීමට සිදුවේ.

III ව්‍යවසායකයින්

රටක සංවර්ධන ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ වැදගත් බලපෑමක් කිරීමට ව්‍යාපාරික ප්‍රජාවට අවස්ථාව තිබේ. ඇතුළුවීම සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිවලට හවුල්කරුවන් වශයෙන් දායකවීමට පවුන් කැමැත්තක් දක්වයි.

IV. දේශපාලන නායකත්වය

දේශපාලන නායකයන්, ක්‍රම සම්පාදකයින් සහ වෙනත් විශේෂඥයින් සමඟ සංවර්ධන මාර්ග සහ ප්‍රතිපත්ති තීරණය කරති. විශේෂයෙන්ම පළාත්, දිස්ත්‍රික් සහ ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ දී ජාතික සහ ආංශික ප්‍රතිපත්තිවලට අනුකූලව ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීමට දේශපාලනඥයින් ඉදිරිපත් වේ. පළාත්බදව පළාතේ සමාජ ආර්ථික දියුණුවට බලපාන ප්‍රශ්න සහ ඉඩකඩ පිළිබඳව සැලකිලිමත් වෙමින් ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීමට පළාත් සභාමන්ත්‍රීන්ට පළාත් සභා ඇමතිවරුන්ට හැකිවේ. ගම මට්ටමින් ජනතාව අත්දැකීමෙන් හඳුනාගත් ප්‍රශ්න කුමන ආකාරයකින්, කුමන ප්‍රභවයකින් මුදල් යොදවා ක්‍රියාත්මක කළ යුතුද ඒ සඳහා කුමන ව්‍යාපෘති හඳුනාගත යුතුද යන්න මෙහිදී අවධානයට යොමු කළ හැකිය.

V. ආධාර දෙන්නන් සහ විදේශ කාතාපති කාර්යාල

මීට අමතරව දැනට ක්‍රියාත්මක වෙමින් පවතින යෝජනා සඳහා වැඩි දියුණු කරන ලද අළුත් යෝජනා අනුමැදි නව ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීම සිදුවේ.

උදාහරණ වශයෙන් ජනාවාස ඇති කිරීමේ යෝජනා ක්‍රමයකදී එම ජනාවාස වල ආර්ථික දියුණුවට අදාළ වෙනත් ව්‍යාපෘති හඳුනාගත හැකිවේ. ප්‍රදේශයේ තිබෙන සම්පත් පිළිබඳ ශක්‍යතා අධ්‍යයනයක් (Fesibility Stydy) තුළින් හා යම් යම් ආර්ථික සම්බන්ධකම් තුළින් මතුවන අදහස් පදනම් කරගෙන ව්‍යාපෘති හඳුනාගත හැකිය. මේ හැර සංවර්ධනයට සම්බන්ධ වූ බැංකු සහ වෙනත් ආයතනවල ක්‍රියාකාරීත්වය තුළින්ද ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීම කළ හැකිය.

ව්‍යාපෘතියක් පිළිබඳව මේ ආකාරයට අදහස් ලබාගත හැකි වුවත් ඒ අදහස් ඇතිවූ පමණින්ම එය ක්‍රියාත්මක කිරීම අපහසුය. ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක වීමට ප්‍රථම සකස්කරන ව්‍යාපෘතිය ජාතික අරමුණු සමඟ ගැලපේද, ගැටළුවක් නොමැතිව ක්‍රියාත්මක කළ හැකිද, අපේක්ෂිත ප්‍රතිලාභයන් ජනනාවට ලැබේද, යන කරුණු සලකා බැලිය යුතුය. මෙම කරුණු පිළිබඳව කරන සලකා බැලීම ශක්‍යතා අධ්‍යයනයක් ලෙස හැඳින්වේ. උදාහරණයක් වශයෙන් ග්‍රාමීය පාසැලක් ඉදි කිරීම සඳහා ප්‍රදේශයේ ගැමියන් බලාපොරොත්තුව සිටී. රාජ්‍ය ආරක්ෂක වියදම් ඉහළ යන නිසා මුදල් වැය නොකළ යුතු බවට රජය තීරණයක් ගෙන තිබිය හැකිය. එවිට සිදුවන්නේ ජාතික

අරමුණු සමග ව්‍යාපෘතියේ අරමුණු ගැටීමයි. ජාතික අරමුණුවලට ව්‍යාපෘතියේ අරමුණු නොගැලපේනම් ව්‍යාපෘතියට ඉදිරියට යාමේ දුෂ්කරතා ඇතිවේ.

ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීමට පදනම් වන කරුණු.

1 වෙළඳපල පදනම් කරගත් හඳුනාගැනීම
Market Based Identification

මෙම ප්‍රවේශය යටතේ ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීමේදී වෙළෙඳපොළ සමීක්ෂණවලින් හෙළිදරව් වන කරුණු වෙළෙඳපොළ පිළිබඳ ඇස්තමේන්තු සැලකිල්ලට ගනු ලැබේ. ඒ යටතේ ව්‍යාපෘතියෙන් නිෂ්පාදනය කරන භාණ්ඩය සඳහා ශක්තිමත් වෙළෙඳපලක් පවතිද යන්න සොයාබැලීම, නිෂ්පාදිත භාණ්ඩය සහ වෙළෙඳපල අතර පවත්නා සම්බන්ධය සොයා බැලීම, මෙම හඳුනාගැනීමේදී වැදගත් වන කරුණුය. බොහෝ විට රැකියා අවස්ථාවන් වර්ධනය කිරීමේ අරමුණින් ගෘහ කර්මාන්ත ව්‍යාපෘති ආරම්භ කිරීම සහ දියුණු කිරීම පරමාර්ථ කොටගත් ව්‍යාපෘති ආරම්භ කළ හැකි වේ. එහෙත් එම ගෘහ කර්මාන්ත සඳහා වෙළෙඳපොළ ශක්තිමත් නොවේ නම් අපේක්ෂිත පරමාර්ථය සාර්ථකව ඉටු කිරීමේ දුෂ්කරතා ඇතිවේ. දේශීය වෙළෙඳපළ ශක්තිමත් නම් නිෂ්පාදිත භාණ්ඩ දේශීය වෙළෙඳපලේම ආලේඛි කිරීමේ හැකියාව පවතී. උදාහරණයක් වශයෙන් ඉන්දියාව තම රටේ නිෂ්පාදිත කේ වලින් 70% ක්ම දේශීය පරිභෝජනය සඳහා යොදාගනී. අපනයනය කරනු ලබන්නේ 30% ක පමණ සුළු කොටසකි. නමුත් ශ්‍රී ලංකාව නිෂ්පාදනය කේ වලින් 90% ක් අපනයනය කරන අතර ඒ සඳහා දේශීය වශයෙන් ශක්තිමත් වෙළෙඳපොලක් නිර්මාණය වී නොමැත. වෙළෙඳපොළ පදනම් කරගත් හඳුනාගැනීමේදී දේශීය වෙළෙඳපල වගේම ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳපල ගැනද අවධානය යොමු කිරීම වැදගත් වේ.

එසේම දේශීය වෙළෙඳපොලේ ආයාත ආදේශන හැකියාව පිළිබඳව ද අවධානය යොමුකළ යුතුය. විදේශීය වෙළෙඳපල ඉල්ලුම පුරෝකථනය කිරීමට බොහෝවිට දුෂ්කර වන බැවින් විදේශීය වෙළෙඳපොල සඳහා කරන නිෂ්පාදනයන්ට අඩු ප්‍රමුඛත්වයක් දී දේශීය වෙළෙඳපල සැපයුමට ගැලපෙන නිෂ්පාදනයක් කිරීම වඩාත් වැදගත්ය.

2 සම්පත් පදනම් කරගත් හඳුනාගැනීම.
Resource Based Identificatuion

වර්තමාන ලෝකයේ දියුණු වෙමින් පවත්නා රටවල මෙන්ම දියුණු රටවලද බරපතල සම්පත් උගුණතාවයක් පවතී. එබැවින් එම සම්පත් උගුණතාවයන්ට ගැලපෙන ආකාරයේ ව්‍යාපෘති තෝරාගැනීමට රටවල් වලට සිදුවේ. ව්‍යාපෘතියක් සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් මිනිස් ශ්‍රමය (Man Power) යන්ත්‍ර සුත්‍ර (Machinery) මුදල් (Money) ද්‍රව්‍ය (Materials) සහ කාලය (Time) යන සම්පත් වර්ග 5 ක් අවශ්‍ය වේ. මේ සම්පත් අතරින් ශ්‍රමය, ද්‍රව්‍ය හා කාලය සෘජුවම ව්‍යාපෘති සැලසුම හා සම්බන්ධවන බැවින් එම සම්පත් වල බහුලතාවයට අනුකූලව ව්‍යාපෘති සැලසුම් සකස් කරගත යුතුවේ. පවත්නා සම්පත් පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් තුළින් නිපදවිය හැකි භාණ්ඩ සහ එම භාණ්ඩ වලට පවත්නා වෙළෙඳපොල තීරණය කර ගතහැකි වේ. සම්පත් පිළිබඳව කරනු ලබන අධ්‍යයනවලින් ප්‍රාදේශීය සමීක්ෂණ මගින් ලැබෙන යම් යම් තොරතුරු මග පෙන්වීම් ලෙස භාවිතා කළ හැකිය. නිදසුනක් වශයෙන් IRDB මගින් තෝරාගත් දිස්ත්‍රික්ක කිහිපයක සංවර්ධන ව්‍යාපෘති ආරම්භ කොට ඇත. දකුණු පළාත් සංවර්ධන යෝජනා ක්‍රමය නිදසුන් ලෙස සැලකිල්ලට ගතහොත් එමගින් දකුණු ප්‍රදේශයේ සම්පත් අවශ්‍යතාව පිළිබඳව සමීක්ෂණයක් කොට එම සමීක්ෂණය මගින් ප්‍රදේශයේ ජනගහනයේ

ස්වභාවය සහ ව්‍යාප්තිය, යටිතල පහසුකම්, සන්නිවේදන ක්‍රම, පවත්නා ආර්ථික ක්‍රියාවලීන්, නිෂ්පාදන ස්වභාවය, පූර්ණ වශයෙන් උපයෝජනය නොකළ සම්පත් ප්‍රමාණය, පිළිබඳ කරුණු එක්වත් කිරීමෙන් ප්‍රදේශයේ දියුණු කළ හැකි ව්‍යාපෘති පිළිබඳව පැහැදිලි අධ්‍යයනයක් කළ හැකි වේ.

3 මූලික අවශ්‍යතා පදනම් කරගත් හඳුනාගැනීම
Basic Needs Identification

මෙම ප්‍රවේශය ජනතාවගේ සහ සමාජයේ අවශ්‍යතාවන් මත පදනම් වූවකි. මූලික අවශ්‍යතා ලෙස ආහාර, ඇඳුම් පැළඳුම්, නිවාස, සෞඛ්‍ය ආදී පහසුකම් පිළිබඳව සලකා බැලේ. 1960 ගණන්වල අවසානයේ සිට අද දක්වාම මූලික අවශ්‍යතාවයන් සපුරාලීමේ ඇති අවශ්‍යතාව ශ්‍රී ලංකාව විසින් අවබෝධකරගෙන ඇති අතර ශුභ සාධන රාජ්‍යයක මූලික වගකීමක් ලෙසද එය සලකයි. මේ හේතුවෙන් සමාජ ශුභ සාධනය පදනම් කර ගත් ව්‍යාපෘති රාශියක් බිහි වී ඇත. සහනාධාර, සහල් සලාක, ආහාර මුද්දර, ජනසවය, සමෘද්ධි වැනි ව්‍යාපෘති නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකිය.

4 සංවර්ධන ක්‍රියාවලීන් පදනම් කරගත් හඳුනාගැනීම
Development Strategy Identification

1977 න් පසු විශාල වශයෙන් සංවර්ධන ක්‍රියාවලීන් පදනම් කරගත් ව්‍යාපෘති බිහිවීමේ ප්‍රවණතාවයක් දක්නට ලැබේ. පෞද්ගලික ආයෝජන දිරි ගැන්වීමේ වැඩපිළිවෙලවල් මෙන්ම නිදහස් වෙළඳ කලාප ව්‍යාපෘති, මහවැලි සංවර්ධන වැඩපිළිවෙල, නිවාස සංවර්ධන ව්‍යාපෘති මේ අතර වැදගත් වේ. මෙවැනි ව්‍යාපෘති මගින් විදේශ විනිමය ඉපයුම් වැඩි කර ගැනීම, රැකියා උත්පාදනය වැඩි කිරීම ආහාර අතින් ස්වයංපෝෂිත තත්වයක් ඇති කිරීම, විදේශ සැපයුම් මත රඳා සිටීමේ ප්‍රවණතාව අඩු කිරීම අපේක්ෂිත සංවර්ධන ක්‍රියාවලීන් වේ.

5 ජාත්‍යන්තර සැපයීම මගින් ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීම
Identification of International Campaigns

දියුණු රටවල් ආර්ථික සංවර්ධන ගමන් මගේදී අනුගමනය කළ ක්‍රියාමාර්ග, එලෙසින්ම ආරෝපනය නොකර රටට ගැලපෙන ආර්ථිකයට ගැලපෙන ව්‍යාපෘති තෝරා ගැනීම කළ යුතුය. 1965 දී මැලේසියාව සහ ශ්‍රී ලංකාව ආර්ථික වශයෙන් එක සමාන මට්ටමක සිටියත් අද මැලේසියාව ලෝකයේ දියුණුම රටවල් වලින් එකක් බවට පත්ව සිටී.

6 ආධාර දෙන ආයතන මගින්

ආධාර දෙන රටවල් හෝ ආයතන ඔවුන්ගේ නියෝජිත කණ්ඩායම් මගින් ඒ ඒ රටවලට සුදුසු ව්‍යාපෘති තෝරා ගැනීමට ආධාර කරනු ලැබේ. තෝරවීම්පොත් සංවර්ධන ආධාර, (NORAD) ස්විඩන් සංවර්ධන ආධාර (SIDA) ජපන් ආධාර (JICA) ව්‍යාපෘති යටතේ විවිධ ව්‍යාපෘති හඳුනාගෙන ඒවාට ආධාර සැපයීම කරනු ලැබේ. මූල්‍ය සහ තාක්ෂණික ආධාර සැපයීමට මෙම ආයතන ඉදිරිපත් වන අතර ඇතැම් අවස්ථාවලදී උපදේශක සේවා සැපයීම ද කරනු ලැබේ. ආධාර සපයන අය මගින් හඳුනාගනු ලබන ව්‍යාපෘති ප්‍රයෝජනවත් වූවක් ඇතැම් විට තත්කාරිත සංවර්ධන ප්‍රශ්න සහ ජාතික අවශ්‍යතා සමග ඒවා නොගැලපිය හැකිය. එසේම දේශීය විශේෂඥ දැනුම තිබුණද, විදේශීය උපදේශකයන් වෙනුවෙන් විශාල මුදලක් වැය කරන තත්වයක්ද පවතී. අනෙක් අතට දේශීය සමාජ සංස්කෘතික ආර්ථික පසුබිමට නොගැලපෙන ව්‍යාපෘති බිහිවිය හැකිය. ආධාර සපයන ආයතනවල උපදෙස් සහ ඔවුන් අපේක්ෂිත ක්ෂේත්‍රවලට පමණක් ආධාර සැපයීම කරන බැවින් ආධාර ලබන රටවලට යම් යම් ගැටලුවලට මුහුණ දීමට සිදුවේ. ව්‍යාපෘතිවලින් ප්‍රතිලාභ ලැබීමේ බාධා ඇතිවේ. ආධාර දෙන ආයතන නිරන්තර සබඳතා පවත්වනුයේ ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට සෘජුවම සම්බන්ධවන මෙහෙයුම් කිරීමේ

වගකීම දරණ පාර්ශවකරුවන්ට වඩා ව්‍යාපෘති මෙහෙයුම් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ වගකීමට සෘජුවම සම්බන්ධ නොවන පාර්ශවයන් සමඟ නිසා ගැටලු උද්ගත වේ.

7 නව ව්‍යාපෘති ආරම්භ කිරීම

ගල්බය ව්‍යාපාරය ආරම්භ කිරීමෙන් අපේක්ෂා කලේ වියළි කලාපයේ ඇති ජනගහණ පිඩනට වසඳුමක් සෙවීම සහ රැකියා ප්‍රශ්නයට වසඳුමක් සෙවීමය. එහෙත් ජනතාව පදිංචි කරවීමෙන් පසුව ඔවුන්ට අවශ්‍ය පහසුකම් ගැන වැඩි අවධානයක් යොමු නොකෙරුණි. නමුත් මහවැලි සංවර්ධන ව්‍යාපාරය ආරම්භ කිරීමේදී ගොවීන් පදිංචි කරවීම ඔවුන්ගේ යටිතල පහසුකම් වැඩි දියුණු කිරීම පිළිබඳ පූර්ණ කාලීන අවධානයක් යොමු කර ඇත.

2.2 ව්‍යාපෘති පිළියෙල කිරීම සහ විග්‍රහ කිරීම.

Project Preparation and Analysis

ඉහත සඳහන් ආකාරයට ව්‍යාපෘතිය හඳුනාගත් පසු ව්‍යාපෘති විකුණේ ඊලඟ පියවර වන්නේ ව්‍යාපෘති පිළියෙල කිරීම සහ විග්‍රහ කිරීමයි. ව්‍යාපෘති පිළියෙල කිරීම ප්‍රමාණාත්මකව සහ විස්තරාත්මකව සිදු කළ යුතුය. විස්තරාත්මකව ව්‍යාපෘතිය සකස් කළොත් පමණක් ව්‍යාපෘතියේ ඇගයීම් ක්‍රමිකව කළ හැකි වන්නේ. ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳ දැනගත් ඇති වූ පමණින් එය ක්‍රියාත්මක කිරීම සහගතය. ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට පුරව සකස් කරන ව්‍යාපෘතිය ජාතික අරමුණු සමඟ ගැලපේද, ගැටලුවක් නොමැතිව ක්‍රියාත්මක කළ හැකිද? අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵලයන් ජනනාවට ලැබේද යන කරුණු සලකා බැලිය යුතුය. මෙම කරුණු මැනබැලීම හඳුන්වනු ලබන්නේ ශක්‍යතා අධ්‍යයනය යනුවෙනි. නිදසුනක් වශයෙන් පාසැලක් ඉදිකිරීමට ගමේ ජනතාව කල්පනා කරයි. රජය ආරක්‍ෂක වියදම් ඉහළ තත්ත්වයක පවතින නිසා මුදල් වැය කිරීම නොකළ යුතු බවට තීරණයක් ගෙන, කිවුණහොත් එවිට ව්‍යාපෘතියේ අරමුණු සමඟ ජාතික අරමුණු නොගැලපෙන තත්ත්වයක් ඇතිවේ. ව්‍යාපෘති සැකසීමේ දී මූලිකවම කරනු ලබන ශක්‍යතා අධ්‍යයනයේ දී (Feasibility Study) පූර්ව ශක්‍යතා අධ්‍යයනයක්, විස්තරාත්මක ශක්‍යතා අධ්‍යයනයක් සහ ව්‍යාපෘති සැලසුම් කිරීමක් කරනු ලැබේ. පූර්ව ශක්‍යතා අධ්‍යයනයේදී කරන්නේ ව්‍යාපෘති හඳුනා ගැනීමේදී ලැබුණු විවිධ දැනුමේ කුමක් කුමන අදහස් තෝරා ගතයුතු ද යන්න නිශ්චය කිරීමයි. ඒ අනුව තීරණය කරන ව්‍යාපෘතිය ශිල්පීය වශයෙන් මෙන්ම ආර්ථිකමය වශයෙන් කොතරම් සුදුසු යන්න සලකා බැලීම කළ යුතුය.

ව්‍යාපෘති යෝජනාවෙහි අඩංගු වියයුතු කරුණු ව්‍යාපෘතියෙන් ව්‍යාපෘතියට වෙනස් වූවක් පොදු වශයෙන් ගත් විට අඩංගු විය යුතු කරුණු කිහිපයක් දැක්විය හැකිය.

- ව්‍යාපෘතියේ නම
- ව්‍යාපෘතියේ අරමුණ
- ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන ස්ථානය
- ක්‍රියාත්මක කිරීමට යෝජනා කරන දෙය
- ඉලක්ක කණ්ඩායම
- ව්‍යාපෘතියෙන් ලබාදීමට අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල සහ එය ජනනාවට බලපාන ආකාරය.
- ඇස්තමේන්තුගත මුළු වියදම
- අවශ්‍ය ඉඩම්, පිරිස් බලය, තාක්ෂණික උපකරණ වල ස්වභාවය සහ ප්‍රමාණය
- කාර්යයේ වගකීම දරණ සංවිධානය තෝරා දැක්වීම
- ව්‍යාපෘති කාලය

ඉදි කිරීමේ කටයුතු ඇතුළත් වේ නම් ඒ පිළිබඳ ප්‍රමාණයන් (උදා. ලිං කැනීමට සිදු වේ නම්, ඇල වේලි පාරවල් ඉදිකළ යුතු නම් ඒවා)

පූර්ව ශක්‍යතා අධ්‍යයනයේදී සිදුවන්නේ ව්‍යාපෘති හඳුනා ගැනීම කුමක් කුමන ව්‍යාපෘතිය තෝරාගත යුතුද යන්න නිගමනය කිරීමයි. ඒ අනුව තීරණය කරන ව්‍යාපෘතිය ශිල්පීය වශයෙන් මෙන්ම ආර්ථික වශයෙන් කොතරම් සුදුසු යන්න සලකා බැලීම කළ යුතුය.

ශක්‍යතා අධ්‍යයනයේදී සංවර්ධන සැලසුම් හා ව්‍යාපෘතියේ අරමුණු පැහැදිලිව හඳුනාගැනීමක් සිදුවන අතර අදාළ ව්‍යාපෘතියට කිසියම් හැකි විකල්පයන් ශක්‍යතා අධ්‍යයනයට ඇතුළත් කළ යුතුය. කිසියම් ව්‍යාපෘතියක් සාධාරණවයෙන් යුක්තද, නැද්ද යන්න දැන ගැනීම සඳහා යම් යම් මූලික තොරතුරු කිහිපයක් අවශ්‍ය වේ. ඒ ඒ ව්‍යාපෘති වල ස්වරූපය අනුව ශක්‍යතා අධ්‍යයනයක් කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වන තොරතුරු වෙනස් වන නමුත් පොදුවේ ගත්විට ඕනෑම ව්‍යාපෘතියක ශක්‍යතා අධ්‍යයනයේදී වැදගත්වන මූලික කරුණු කිහිපයක් තිබේ.

- ව්‍යාපෘතියට අයත් ඉදිකිරීම කටයුතු වේ නම් ඒ පිළිබඳව විස්තර.
- මූලික වශයෙන් අවශ්‍ය වන ද්‍රව්‍ය සඳහා වියදම් ඇස්තමේන්තු එකතුව. (ඉමය, සේවකයන්, යන්ත්‍ර සූත්‍ර, උපකරණ, ලිපි ද්‍රව්‍ය, ප්‍රවාහනය, වාහන, පොහොර, කෘෂි රසායන ද්‍රව්‍ය යනාදිය)
- ව්‍යාපෘතියේ තාක්ෂණික ස්වරූපය. යන්ත්‍ර සූත්‍ර අවශ්‍යද, අවශ්‍ය ඉමය ප්‍රදේශයෙන් ලබාගත හැකිද.
- පුහුණු තුළුපුහුණු ඉමය ලබා ගැනීමට පවතින අහසුකම්.
- කවර කළමනාකරණ කුසලතාවයන් අවශ්‍යද
- ව්‍යාපෘතියේ කෙරෙන කටයුතු සඳහා කිසියම් විශේෂ පුහුණුවක් අවශ්‍යද.
- ව්‍යාපෘතියට ගතවන කාලය.
- ව්‍යාපෘතියෙන් ලබන ප්‍රතිඵල.
- ප්‍රතිඵල ලබන පිරිස.

- පරිසරයට ව්‍යාපෘතිය නිසා ඇති වන බලපෑම.
- ව්‍යාපෘතිය තිසා අවට ජනයාට සිදුවන අපහසුකම් හා බලපෑම.
- විකල්ප ව්‍යාපෘති
- ව්‍යාපෘතියෙන් නිෂ්පාදනය කරන භාණ්ඩ සඳහා පවතින වෙළඳපොළ.

ශක්‍යතා අධ්‍යයනයේදී පිළියෙළ කරන ලද ව්‍යාපෘතිය සඳහා ඒවායේ ස්වභාවය අනුව අවශ්‍ය මුදල් හා වියදම් පිළිබඳවත්, එයින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිලාභයන් පිළිබඳවත් සලකා බැලිය යුතුය. සමහර ව්‍යාපෘති සම්බන්ධ වියදම් ඇස්තමේන්තු කළ හැකි ඒවා වන අතර සමහර ව්‍යාපෘති සම්බන්ධ වියදම් ඇස්තමේන්තු කිරීම දුෂ්කර වේ. එනිසා ව්‍යාපෘතියක් සඳහා වැයවන වියදම් ඉතාමත් පරිස්සමින් හඳුනාගත යුතුය. පොදු වශයෙන් ගත්විට ව්‍යාපෘති වියදම්

- මූල්‍යමය වියදම්
- නඩත්තු වියදම්
- ක්‍රියාකාරී වියදම් වශයෙන් කොටස් තුනක.

ව්‍යාපෘතියේ අරමභක් අවස්ථාවේ දී දැරීමට සිදුවන වියදම් මූල්‍යමය වියදම් හෙවත් ආයෝජන වියදම් වශයෙන් හැඳින්වේ. ගොඩනැගිලි, මංමාවත්, පාලම්, ඇලවෙලි කර්මාන්තශාලා ආදිය ඉදි කිරීමට සහ ව්‍යාපෘතිය සඳහා ආරම්භයේදී අවශ්‍ය වන යන්ත්‍ර සූත්‍ර, ගෘහ භාණ්ඩ, උපකරණ, ලී බඩු යනාදිය මිලදී ගැනීම සඳහා මූල්‍යමය වියදම් අවශ්‍යවේ. මූලික ආයෝජනයන් කළ පසු දැරීමට සිදුවන වියදම් නඩත්තු වියදම් වේ. ඒ ඒ ව්‍යාපෘතියේ ස්වරූපය අනුව නඩත්තු වියදම් වෙනස් වේ. සාමාන්‍යයෙන් ව්‍යාපෘති ඇගයීමේදී නඩත්තු වියදම් වෙනම ගණන් බැලිය යුතු අතර මුළු මුදලෙන් කිසියම් ප්‍රමාණයක් ඒ සඳහා වෙන් කෙරේ.

මූලික වියදම් දරා ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කල පසු ඒ සඳහා නඩත්තු වියදම් හැරෙන්නට ව්‍යාපෘතිය දිගටම කරගෙන යාමට ක්‍රියාකරී වියදම් කොටසක්ද දැරීමට සිදුවේ. ව්‍යාපෘතිය අඛණ්ඩව කරගෙන යාමට ක්‍රියාකරී වියදම් අවශ්‍ය වේ. ඉන්ධන, වීදුලිබල, අමුද්‍රව්‍ය, සේවක වැටුප් ආදිය මේ සඳහා උදාහරණ ලෙස ඉදිරිපත් කළ හැකිය.

ශක්‍යතා අධ්‍යයනයේදී ව්‍යාපෘතියට අදාළ වියදම් මෙන්ම ප්‍රතිලාභද හඳුනාගැනීම වැදගත් වේ. කිසියම් සංවර්ධන ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කරන්නේ එයින් රටට, සමස්ත සමාජයට එසේ නැතිනම් කිසියම් විශේෂිත ප්‍රදේශයකට කිසියම් ප්‍රතිලාභයක් සිදු කිරීමේ අරමුණ ඇතිවයි. ව්‍යාපෘතියෙන් අපේක්ෂිත ප්‍රතිලාභ ඒ ඒ ව්‍යාපෘති වල ස්වභාවය අනුව ඉක්මනින් ලැබෙන්නට පුලුවන. නමුත් සමහර විටක සෑහෙන කාලයක් ගතවී ලැබෙන්නට පුලුවන. ඒ නිසා ව්‍යාපෘතිය හඳුනා ගැනීමේදී ප්‍රතිඵල ලැබීමට ගතවන කාල පරිච්ඡේදය පිළිබඳව අවධානය යොමු කරන්නට සිදුවේ. වියදම්වලදී වගේම ප්‍රතිලාභ වලදීත් සමහර ප්‍රතිලාභ පැහැදිලිව හඳුනා ගැනීමට අපහසු වේ. ඒ අනුව සංවර්ධන කටයුත්තකින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ වල වටිනාකම ඇස්තමේන්තු කිරීම ඉතා වැදගත් කාර්යක් මෙන්ම ඉතා දුෂ්කර කාර්යයකි. සමහර ප්‍රතිලාභ සඳහා මුදල්මය වටිනාකමක් දියහැකි වුවත් සමහර ප්‍රතිලාභ සඳහා මුදල්මය වටිනාකමක් ආරෝපණය කළ නොහැකිය. මුදල් වටිනාකමක් දිය හැකි ප්‍රතිලාභ මුදල්මය ප්‍රතිලාභ හැටියට ගණන් ගනී. නිෂ්පාදන ව්‍යාපෘති ඇසුරින් මුදල්මය ප්‍රතිලාභ බිහිවන අතර කිසියම් සාර්ථක ව්‍යාපෘතියක් හේතුකොටගෙන නව ආදායමක් බිහිවූයේ නම් හෝ තිබූ ආදායමේ වැඩිවීමක් සිදුවූයේ නම් එය මුදල්මය ප්‍රතිලාභයක් ලෙස සැළකේ. උදාහරණ ලෙස රැකියා හිඟයට පිළියමක් වශයෙන් ස්වයං රැකියා ව්‍යාපෘතියක් ලෙස තරුණියන්ට මහන මැමින් බෙදා දීම.

නිෂ්පාදන නොවන ව්‍යාපෘති වල ප්‍රතිලාභ මුදලින් මැනිය නොහැකිය. ජනතාවට අත්‍යාවශ්‍ය ජලය, සෞඛ්‍ය, අධ්‍යාපනය, පාසැල් සේවා වැනි මේවායින් ලබන ප්‍රතිලාභ සමාජමය ප්‍රතිලාභ නමින් හැඳින්වේ. සමාජමය ප්‍රතිලාභ වලදී එම ප්‍රතිලාභ සමාජයේ කවර කොටස්වලට බලපාන්නේද යන්න හඳුනාගත හැකිය.

ව්‍යාපෘති පිළියෙල කිරීමේදී හා විග්‍රහ කිරීමේදී වැදගත්වන කරුණු.

Aspects of project preparation and analysis

තාක්ෂණික කරුණු Technical Aspects

ව්‍යාපෘති සකස් කිරීමේදී සහ විග්‍රහ කිරීමේදී සැලකිල්ලට ගතයුතු මූලිකම අංශයක් ලෙස තාක්ෂණික කරුණු වැදගත් වේ. ව්‍යාපෘතියක් මගින් නිෂ්පාදනයක් කිරීමේදී අදාළ කර ගැනීමට බලාපොරොත්තුවන තාක්ෂණයන් මෙහිදී සලකා බලනු ලැබේ. තාක්ෂණික කරුණු ව්‍යාපෘතියෙන් ව්‍යාපෘතියට වෙනස් වේ. ඒ යටතේ යෙදවුම් නිමැවුම් අතර සම්බන්ධය, නියමිත නිමැවුම් ලබා ගැනීමට ඒ ඒ සම්පත්වල සංයෝගය සලකා බලනු ලැබේ. උදාහරණ වශයෙන් කෘෂිකාර්මික අංශයේ ව්‍යාපෘතියක් නම් එයට අදාළ තාක්ෂණික කරුණු අතර එහි භූගෝලීය පිහිටීම, ජල සම්පාදනය, වගා කළ හැකි හෝග වර්ග, සතුන්ට බෝවිය හැකි රෝග, රෝග වළක්වා ගන්නා ක්‍රම ආදිය පිළිබඳවත් ව්‍යාපෘතිය මගින් ලබාගතහැකි පලදාව නිශ්චය කිරීමේ, ගබඩා කිරීමේ හා අලෙවි කිරීමේ හැකියාව ආදියත් සලකා බලනු ලැබේ.

ආයතනික කරුණු Institutional Aspects

ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ඇති වන ආයතනික රටාව ප්‍රදේශයේ ආයතනික රටාවට ගැලපේද, ප්‍රදේශයේ පමාජ තත්ත්වයට ගැලපේද, කාමි ව්‍යාපෘතියක් නම් ප්‍රදේශයේ ව්‍යා ක්‍රමවලට ගැලපේද, ගොවීන් ඇතුළත් කළ යුත්තේ කෙසේද, ආයතනික ව්‍යුහය ප්‍රමාණවත් නැතිනම් නව ආයතනික ව්‍යුහයක් ඇති කළ හැකිද යන කරුණු සලකා බැලිය යුතුය.

සංවිධානාත්මක කරුණු Organizational Aspects

ප්‍රදේශයේ පවතින සංවිධානාත්මක ස්වරූපය නව ව්‍යාපෘතියට ගැලපේද, ඒ ඒ අංශ වලට බලය පවරා දෙන්නේ කෙසේද, සංවිධානාත්මක ස්වරූපය අසාර්ථක නම් එය වෙනස්කළ හැක්කේ කෙසේද, ව්‍යාපාරය පිළිබඳව අප්‍රමාදව තොරතුරු ලබාගත හැකි සාර්ථක සංවිධානාත්මක ක්‍රමය කුමක්ද, යන කරුණු මේ යටතේ හඳුනා ගත යුතු වේ.

කළමනාකරණ තොරතුරු Management Aspects

නව ව්‍යාපෘතිය සඳහා විවිධ කළමනාකරණ හැකියාවන් ඇති පුද්ගලයින් අවශ්‍ය වේ. කළමනාකරණ හැකියාවන් ඇති වැඩි පුද්ගලයින්ගේ හැකියාවන්, පුද්ගලයින් පිළිබඳ තොරතුරු වගේම කළමනාකරුවන් පුහුණු කිරීම, සංවර්ධනය කිරීම පිළිබඳව මෙහිදී අවධානය යොමු කරයි.

සමාජීය කරුණු Social Aspects

ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම නිසා සමාජයට ඇති වන බලපෑම මෙහිදී සලකා බලනු ලැබේ. ව්‍යාපෘතිය බිහිවීම නිසා ප්‍රදේශයේ පිළිගත් සාර්ධර්ම හා සංස්කෘතියට බලපෑමක් හා හානියක් සිදුවේද, සාදායම් ප්‍රතිව්‍යාප්තියේ වෙනසකට බලපෑමක් ඇතිවේද, ඒ නිසා සමාජ ගැටුම් හා සමාජ ප්‍රශ්න උද්ගත වේද යන කරුණු සලකා බලනු ලැබේ. උදාහරණ වශයෙන් අඩු ආදායම් ලාභිනව ව්‍යාපෘතිය නිසා වැඩි ප්‍රතිලාභ දක්වෙතම් එම ව්‍යාපෘතිය සමාජමය වශයෙන් වාසි සහගත එකක් වේ. යන්ත්‍රපුත්‍ර වැඩි වශයෙන් භාවිතා වන ව්‍යාපෘතියක් නිසා එය ශ්‍රම සැපයුමට කෙසේ බලපායිද, ප්‍රදේශයේ ඉඩම් හිමියන් සම්බන්ධයෙන් ඇති වන බලපෑම කුමක්ද, ඔවුන්ගේ ජීවන මට්ටම හා වෙනත් අවශ්‍යතා සම්බන්ධව වන බලපෑම කෙබඳුද යන කරුණු සලකා බැලිය යුතු වේ.

පාරිසරික කරුණු Envirimental Aspects

ව්‍යාපෘතියක් අරඹන කිරීමේදී හා විග්‍රහ කිරීමේදී අතිශයින්ම වැදගත්වන කරුණක් හැටියට පාරිසරික කරුණු දැක්විය හැකිය. නව ව්‍යාපෘතියක් ඇති කිරීම හේතුකොටගෙන සමස්ත වශයෙන් පරිසරයට කරන බලපෑම මෙහිදී අවධානයට ලක්කළ යුතුය. නව ව්‍යාපෘතිය කර්මාන්ත ශාලාවක් ඉදි කිරීම නම් ඒ හේතුකොටගෙන අවට පරිසරයට කරන බලපෑම මෙහිදී සැලකිල්ලට ගත යුතුය.

ව්‍යාපෘතියේ ආර්ථික කරුණු Commercial Aspects

ව්‍යාපෘතියකට අවශ්‍ය යෙදවුම් ලබා ගැනීම සහ එයින් නිෂ්පාදිත නිමැවුම් අලෙවිය හා සම්බන්ධ කරුණු මේ යටතේ සලකා බැලේ. නව ව්‍යාපෘතිය නිසා ජනිත වන නිෂ්පාදනය කොපමණද, එම නිෂ්පාදනය සඳහා ප්‍රමාණවත් මිලක් ලැබේද, යෙදවුම් නිමැවුම්, අලෙවිය, දේශීය වෙලඳපල, දේශීය වෙළඳපල මිල, වෙළඳපොලෙන් හිමි වන කොටස, රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය, සහනාධාර බදු, නිෂ්පාදන අංශ සහ ඊට අදාළ යෙදවුම් ආනයනය කරන්නේද, ව්‍යාපාරය නිසා ජනිත වන නව රැකියා ප්‍රමාණය උරා ගැනීමට දේශීය වෙළඳපල ප්‍රමාණවත්ද, නිෂ්පාදනයේ වන වැඩිවීම මිළ මට්ටම කෙරේ බලපාන්නේ කෙසේද, ව්‍යාපෘතියේ නිෂ්පාදන නිසා භාණ්ඩ මිල ඉහළ පහළ යන්නේ නම් එම මිල යටතේ ව්‍යාපෘතිය ලාභදායීත්වය කරා යා හැකිද, මුදු වෙළඳපොලෙන් කොපමණ ප්‍රමාණයක් ව්‍යාපෘති නිෂ්පාදනය හිමිකර ගනිද, වැනි කරුණු ගුණයක් සැලකිය යුතුය. මේ හැර මූල්‍යමය වශයෙන් රජය අනුගමනය කරනු ලබන සහනාධාර, බදු ප්‍රතිපත්ති යෙදවුම් ලබා ගැනීම සහ නිෂ්පාදිත භාණ්ඩ අලෙවිය කෙරේ කෙසේ බලපාන්නේද, යන කරුණු ගැන අවධානය යොමු කළ යුතුය. ව්‍යාපෘති නිෂ්පාදන අපනයනය කරන්නේ නම් සහ ඊට අවශ්‍ය හා ඊට අදාළ යෙදවුම් ආනයනය කරන්නේ නම් ඒ හා සම්බන්ධ කරුණු සලකා බැලිය යුතුය.

මූල්‍යමය කරුණු (Financial Aspectes)

ව්‍යාපෘතියේ විවිධ කොටස් වලට හා ඊට සහභාගිවන පුද්ගල කොටස් වලට අදාළ මූල්‍යමය බලපෑම මෙහිදී සැලකිල්ලට ගත යුතුය. මූල්‍යමය කරුණු යටතේ ව්‍යාපෘතියකට යන වියදම් එනම් ප්‍රාග්ධනය, කාරක ප්‍රාග්ධනය,

මෙහෙයුම් වියදම් ආදිය සැලකිල්ලට ගනු ලැබේ. ව්‍යාපෘතියේ එක් එක් අංශයට අදාළ අයවැය ලේඛන සකස් කිරීම එනම් ව්‍යාපෘති මුදල් පවාහ සකස් කිරීම (Project Cash Flows) මේ යටතේ වැදගත් වේ. ව්‍යාපෘතියෙන් ප්‍රතිලාභ ලබන ප්‍රතිලාභීන්ගේ මූල්‍යමය ආදායම් වැඩිවීම, යෙදවුම් ලබාගැනීම සඳහා අරමුදල් ලබා ගැනීම වැනි කරුණු කෙරෙහි මූල්‍යමය කරුණු යටතේ සලකා බලනු ලබයි. මේ හැර සහනාධාර වැනි මුදල්මය දිරි දීමනාද, එම මුදල් ලැබෙන මූල්‍යමය ඊට අදාළ කොන්දේසිද මූල්‍යමය කරුණු යටතේ සලකා බැලේ.

කෘෂි ව්‍යාපෘතියක් නම් ව්‍යාපෘතිය නිසා ගොවි පවුල්වලට ඇති වන මූල්‍යමය බලපෑම් මොනවාද, ඔවුන්ගේ ආදායම කොපමණකින් වැඩිවේද, වියදම් වැඩිවීම කෙසේද, අවශ්‍ය ණය පහසුකම් තිබේද, ආදායමින් කොපමණ ප්‍රමාණයක් ඔවුන්ට ඉතිරිකරගත හැකිද, යන මේ කරුණු සියල්ල සලකා බැලිය යුතුය. ඒ සමඟම ගොවිපළ පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් කළ යුතුය.

ව්‍යාපෘතිය නිසා පුද්ගලික ප්‍රවණතාවලට වන බලපෑම හඳුනාගතයුතුය. ගොවියාට අවශ්‍ය අමුද්‍රව්‍ය යන්ත්‍ර සහ පුද්ගලික අංශය තුළින් සැපයෙන අතර ව්‍යාපෘතිය තුළින් ජනිත වන ඉල්ලුම සපුරාලීමට පුද්ගලික අංශයට හැකියාවක් තිබේද, ඔවුන්ට ලැබෙන ලාභය කොතෙක්ද, එය ප්‍රමාණවත්ද, යන්න සොයා බැලිය යුතුය.

රජයේ ආයතන වලට ව්‍යාපෘතිය නිසා ඇති වන ප්‍රතිඵලද මේ යටතේ සලකා බැලිය යුතුවේ. ව්‍යාපෘතිය සඳහා අවශ්‍ය වන මුදල් රජය සපයා ගන්නා ආකාරය එනම් අයවැයෙන්ද, විදේශාධාර මගින්ද, ණය මගින්ද යන්න පිළිබඳව අවධානය යොමු කළ යුතුවේ.

ආර්ථික කරුණු Economic Aspects

මූල්‍යමය විග්‍රහයෙන් ව්‍යාපෘතියට සහභාගිවන අයට පුද්ගලික වශයෙන් ලැබෙන මූල්‍යමය ප්‍රතිලාභ සැලකිල්ලට ගන්නා ව්‍යාපෘතියෙන් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල රටේ ආර්ථික සංවර්ධනයට කොපමණ දුරට බලපායිද, සමාජයට ඇති වන ප්‍රතිලාභ මොනවාද යන්න ආර්ථිකමය විශ්ලේෂණයේ දී සලකා බලනු ලැබේ. ආර්ථික විශ්ලේෂණය ව්‍යාපෘති වශලේෂණයේ වැදගත්ම අංශයයි.

3 ව්‍යාපෘති ඇගයීම:

ව්‍යාපෘතිය ක්‍රමානුකූලව සකස් කළ පසු එය කොතරම් දුරට සුදුසුද යන්න සොයා බැලීම මෙහිදී සිදු කෙරේ. ව්‍යාපෘතියෙන් අපේක්ෂිත ආදායම සහ පිරිවැය පිළිබඳව මෙහිදී යලිත් සලකා බැලෙන අතර ආදායම් වියදම් ප්‍රභවයන් අනුව ව්‍යාපෘතිය සුදුසුද නැද්ද යන්න තීරණය කිරීමට උපකාරී වන මිණුම් දැඩු ගැන සැලකිලිමත් වේ. ව්‍යාපෘති ඇගයීමේදී පිරිවැය ප්‍රතිලාභ විශ්ලේෂණය ව්‍යාපෘති ඇගයීමේ එක් මිණුම් දැඩුවක් වන අතර ඒ යටතේ සලකා බැලෙන සිල්පීය ක්‍රම කිහිපයක් වේ.

- පිළිගෙවුම් කාලය (Pay - Back Period)
- ශුද්ධ වර්තමාන වටිනාකම (N.P.W)
- අභ්‍යන්තර ඵලදා අනුපාතය (IRR)
- ප්‍රතිලාභ පිරිවැය අනුපාතය (Benefit) Cost Ratio
- වාර්ෂික සාමාන්‍ය ඉපැයුම් අනුපාතය (A.R.R)

මේ මිණුම් දැඩු අනුව ව්‍යාපෘති ඇගයීමෙන් ව්‍යාපෘතිය මගින් ඇති කරලීමට අපේක්ෂා කරන නිපදවුම් ප්‍රතිඵලය හා එහි බලපෑම නැතහොත් එයින් බලාපොරොත්තු වන වෙනස සලකා බලනු ලැබේ. ඒ අනුව ඇගයීමක් කිරීමේදී ව්‍යාපෘතිය මගින් බලාපොරොත්තක් වන ප්‍රතිඵල මෙන්ම බලාපොරොත්තු වීරහිතව ඇති වන ප්‍රතිඵල ආදී වශයෙන් සියළුම ප්‍රතිඵල වල තක්සේරුවක් කරනු ලබයි. කිසියම් කාලසීමාවක් තුළ ව්‍යාපෘතියට යොදන යෙදවුම් හේතුකොටගෙන සමාජ ක්‍රමය තුළ කිසියම් වෙනසක් සිදුවීද යන්නත් එයින් සොයා බලයි. ව්‍යාපෘති ඇගයීම අදියර දෙකකදී සිදු කළ හැකිය.

ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක වෙමින් පවතිද්දී කරනු ලබන ඇගයීම (On going Evaluation)

ව්‍යාපෘති වල ස්වභාවය අනුව ඒවායේ කාලය නිර්ණය වේ. ඇතැම් ව්‍යාපෘති කෙටි කාලීන වන අතර ඇතැම් ඒවා දීර්ඝ කාලීන වේ. එසේම සමහර ව්‍යාපෘති වල ප්‍රතිලාභ ව්‍යාපෘතිය සම්පූර්ණ වීමෙන් පසුව දැකගත හැකි වේ. සමහරක් ව්‍යාපෘතින් ඒවා ක්‍රියාත්මක වන කාලය තුළදීම දැක ගත හැකිවේ. ක්‍රියාත්මක වෙමින් පවත්නා කාලය අතරතුරදී ප්‍රතිඵල දැක්ගත හැකි වේ. ක්‍රියාත්මක වෙමින් පවත්නා කාලය කෙරෙහෙන යන ඇගයීම නම් වේ. සමහර විටක එවැනි ඇගයීමකදී ව්‍යාපෘතිය ඇරඹීමේදී හුදු යම් යම් තත්වයන් හඳුනාගැනීමට අවස්ථාව සැලසේ. ඒ අනුව අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල සහතික කර ගැනීමට සුදුසු පියවර ගැනීමට හෝ ප්‍රතිඵල කිසිවක් ඉටු නොවී නම් ව්‍යාපෘතිය අත්හැර දැමීම හෝ කළ හැකිය. විශේෂයෙන් කිසියම් වෙනසක් අපේක්ෂාවෙන් ඇති කරන ලද ව්‍යාපෘතින් සම්බන්ධයෙන් මේ ඇගයීම වඩාත් සුදුසුය. උදාහරණ ලෙස පොහොර

බෙදා හැරීමේ ව්‍යාපෘතියක් ගත හැකිය. මෙයින් බලාපොරොත්තු වන්නේ පොහොර භාවිතය වැඩිකරමින් ඔවුන් අස්වැන්න වැඩිකර ලීම සහ එමගින් ගොවිතමේ ආදායම වැඩි කරලීමයි. පොදුතාක්ෂණ ප්‍රායෝගික පර්යේෂණ වන තෙක් සිට ඇගයීම් සුදුසු නොවේ. කෙටිගෙන යන අතරතුරදී කලාවේලාවකට පොහොර ලබාදී නිවෙද, අවශ්‍ය ප්‍රමාණයෙන් බෙදාහැර තිබේද යන්න සොයා බැලිය යුතුය. එහිදී අඩුපාඩු වෙතොත් කල් නොයවා සකස් කර ගැනීමට පියවර ගත හැකිය.

පසු ව්‍යාපෘති ඇගයීම (Post Project Evaluation)

ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම අවසන් වූ පසුව කරන ඇගයීමයි. පසු ව්‍යාපෘති ඇගයීමේදී සිදුවන්නේ ව්‍යාපෘතිය සම්පූර්ණ කිරීමෙන් අනතුරුව ප්‍රජාව තුළ ඇති කරන ලද වෙනස්වීම් ඇගයීමයි. මෙහිදී ව්‍යාපෘතියෙන් කෙලින්ම ලබන ලද හෝ අනියම් අන්දමට ලබන ලද ප්‍රතිඵල අයහපත් ප්‍රතිඵල ඇතොත් ඒවා සැලකිල්ලට ගනු ලබයි.

ව්‍යාපෘති ඇගයීමේදී ඉහතින් දැක්වූ ඇගයීම් ක්‍රම අදාළ කරගත හැකි වෙතත් ඇගයීම් ක්‍රම වලට හසු නොවන ආකාරයේ යම් යම් විස්තර තොරතුරු අවශ්‍ය වන අවස්ථාවලදී ඒ අංශයන් කෙරෙහිද පරීක්ෂාකාරී විය යුතුය. එසේම ව්‍යාපෘතියට අදාළ වන විකල්ප ව්‍යාපෘති යෝජනා පිළිබඳව සලකා බැලිය යුතුය. එසේම ආවේණික පිරිවැය පිළිබඳවද සලකා බැලිය යුතුය. ඇතැම් විටක සමස්ත හිඟකම කිබියදී වෙනත් විවිධ හේතු නිසා (ආර්ථිකමය නොවන) ඇතැම් ව්‍යාපෘති තෝරාගෙන තිබෙන්නට පුළුවන.

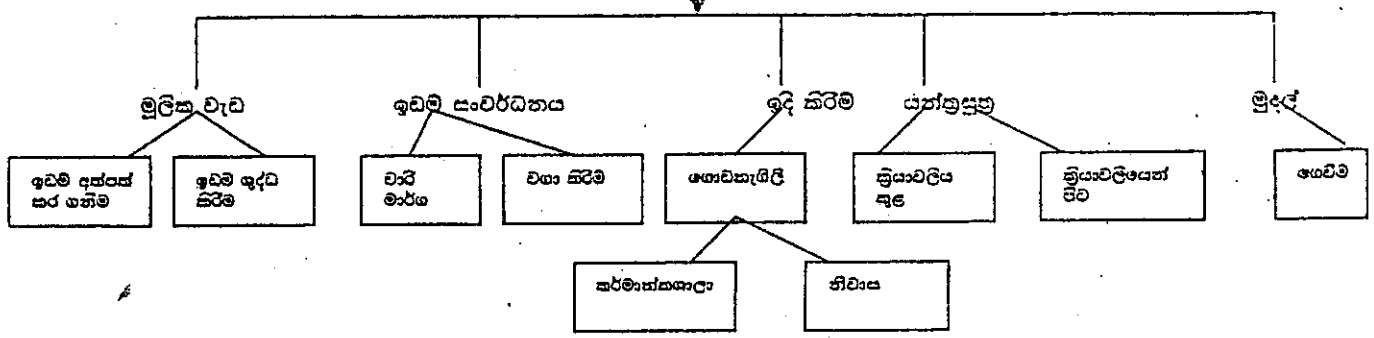
උදා සමහර පුද්ගලයන් ව්‍යාපෘතියේ ආර්ථික කාර්යක්ෂමතාව සැලකිල්ලට නොගෙන ව්‍යාපෘතිය නිසා තමන්ගේ තත්වය වැඩි දියුණු වේ යැයි සිතා එම ව්‍යාපෘති තෝරාගෙන තිබෙන්නට පුළුවන.

- 2 දේශපාලන අදහස් උදහස් නිසා තෝරාගෙන තිබෙන්නට පුළුවන.
- 3 තමන්ගේ ප්‍රතිපත්ති නිසා සංවර්ධනයක් ඇති වී තිබෙන බව පෙන්වීමේ අපේක්ෂාවෙන් කෘෂික ප්‍රතිඵල ලැබෙන ව්‍යාපෘති තෝරාගෙන තිබිය හැකිය.
- 4 ව්‍යාපෘති වලට ආධාර සපයන ආයතන ඔවුන්ගේ උවමනාවන් සහ ලැදියාවන් අනුව සත්‍ය වශයෙන්ම ආර්ථිකමය වශයෙන් අවශ්‍ය නොවන එහෙත් එම ආයතනයට වැඩිදායී වන ව්‍යාපෘති සඳහා පෙළඹවීමක් කළ හැකිය.
- 5 ව්‍යාපෘති සකස් කරන අතර ඇතැම් විශේෂයන් ඔවුන්ගේ රටවලදී ලක් අස්දැකීම මත පදනම්ව ව්‍යාපෘති සකස් කිරීමටද ඉඩ ඇත. ඔවුන් එරට සතුව පැවති අමුද්‍රව්‍ය පුහුණු ප්‍රමාණ, යම්කල පහසුකම් ආදිය ගැන නොසලකා මේවා ආරම්භ කරන්නට පුළුවන. ව්‍යාපෘති අගය කිරීමේදී විශේෂයෙන් මේ කරුණු පිළිබඳව අවධානය යොමු කළ යුතුය. ව්‍යාපෘති සකස් කළ අයගේ ලැදියාවන් සහ ජාතික අරමුණු අතර ගැටීමක් ඇති නොවන ආකාරයෙන් සහ නුසුදුසු බලවේග සහ රජයේ ප්‍රතිපත්ති නිසා වෙළඳපල මල විකෘති නොවන ආකාරයෙන් ව්‍යාපෘති තෝරාගත යුතුය.

4 ව්‍යාපෘති සංවිධානය

ව්‍යාපෘතිය නියම කලට වෙලාවට සහ නිවැරදිව ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා මනා ව්‍යාපෘති සංවිධානයක් අවශ්‍ය වේ. ව්‍යාපෘතිය සංවිධානය කිරීමේ දී අංශ හඳුනාගෙන එම කාර්යයන් කළ යුතු ආකාරය හා කරනු ලබන්නේ කවුරුන් විසින් ද කුමන ආකාරයේ පාලන ක්‍රමයක් ඇති කළ යුතු ද වගකීම බෙදී යන්නේ කෙසේ ද ආදී කරුණු සැලකිල්ලට ගත යුතුය. ඒ ඒ අංශ වලට පාලන බලය බෙදී යන ආකාරය පිළිබඳව සංවිධානාත්මක සටහනක් පිළියෙළ කළ යුතුය. ඇතැම් ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා නව සංවිධාන ගොඩ නංවන අතර තවත් සමහර ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා පවතින සංවිධාන වලට භාර කරනු ලැබේ. මෙයින් කුමන ක්‍රියාමාර්ගයක් අනුගමනය කළ යුතුද යන්න ප්‍රධාන වශයෙන් ව්‍යාපෘතියේ පරිමාණය මත රඳා පවතින නමුදු පවතින ආයතනයන්ගේ ශක්තිය සහ දුර්වලතාවයන්ද මෙම තීරණය කෙරෙහි බලපානු ඇත. පවතින සංවිධාන ව්‍යුහය තුළ ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී පැනනගින ඇතැම් වාසි මගහැරවීමේ උපක්‍රමයක් ලෙස විශේෂ සංවිධානයක් වශයෙන් ව්‍යාපෘති බිහිකළද එයද නව ප්‍රජන් මාලාවකට හේතුවන අවස්ථා තිබේ. එමනිසා ව්‍යාපෘති සංවිධානය ක්‍රමවත්ව සිදුවීම වැදගත් වේ.

ව්‍යාපෘති කළමනාකරු

ව්‍යාපෘති සඳහා සම්පත් ලබා ගැනීම සහ ඒවා සංවිධානයක් වැදගත් වේ. සමහරවිටක මෙම සම්පත් මුදලට වුවද සකසා ගැනීම අසීරු විය හැකිය. එවැනි අවස්ථාවලදී ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රමාදයන් ඇතිවිය හැක. එවැනි අවස්ථා මග හැරීමට සම්පත් වශයෙන් රට පුරාම ක්‍රියාත්මක වන විශාල ව්‍යාපෘති ඇති අවස්ථා වලදී ඒවා පියවරෙන් පියවර ක්‍රියාත්මක කළ හැකි වන ආකාරයට සැලසුම කොට එක් එක් පියවර දිවයින පුරාම එකවර ක්‍රියාත්මක කිරීමට සංවිධානය කිරීම තුළින් මහා පරිමාණ පිරිමැසුම් ලබාගැනීමට මිලදී ගැනීමේ එකවර සිදු කිරීමට, වියදම් අවම කර ගැනීමට, අනවශ්‍ය වියදම් මග හැරවීමටත් අවස්ථාව සැලසේ.

කාර්යයන් හඳුනාගැනීම

මෙම ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සැපයීමේ දී පළමුවෙන්ම කළ යුත්තේ සැලැස්මේ ඇති සෑම ව්‍යාපෘතියකට කුඩා කොටස්වලට කඩාගැනීමයි. ව්‍යාපෘතියක් කොතරම් කුඩා වුවත් එය සාමාන්‍යයෙන් බැඳී ඇත්තේ කටයුතු සමූහයකිනි. මේ කටයුතු එකිනෙක අතර ඇති සම්බන්ධතාව වටහාගැනීම ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී වඩාත් පහසුවේ.

ව්‍යාපෘතියක කාර්යයන්ගේ ස්වභාවය රඳාපවතින්නේ ක්‍රියාත්මක කිරීමට අපේක්ෂාකරන ව්‍යාපෘතියේ ස්වභාවය අනුව වන අතර ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් නැතිනම් කාර්යයන් හඳුනාගැනීම දුෂ්කර වේ.

ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමට ප්‍රථම කළ යුතු සියළුම කටයුතුවල ලැයිස්තුවක් සකස්කර ගත යුතුය. එහිදී වෙනත් දේ කිරීමට ප්‍රථම ආරම්භ කළ යුතු කටයුතු මොනවාදැයි හඳුනාගැනීම කළ යුතුය. දෙවනුව ක්‍රියාත්මක කළයුතු අනුපිළිවෙළ අනුව ඒවා පෙළ ගැස්වීම කළ යුතුය. ඉන්පසුව ලිපිස්තු පරීක්ෂාකොට එකවර ක්‍රියාත්මක කළ හැකි විවිධ කාර්යයන් මොනවාද යන්න හඳුනාගෙන කාණ්ඩ ගත කළ යුතුවේ. එකවර කළහැකි විවිධ කාර්යයන් පවතින විට ව්‍යාපෘතිය අවසන් කිරීම සඳහා ගතවන කාලය අඩුවේ.

කාලසටහන් පිළියෙළ කර ගැනීම

ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම යටතේ ව්‍යාපෘතියක් නිමා කිරීම සඳහා ගතවන කාලය වැදගත් සාධකයකි. ව්‍යාපෘතියේ එක් එක් කාර්යයන් සඳහා ගත වන කාලය ඇස්තමේන්තු කළ හැකි විය යුතු අතර, එය ඒ ඒ කාර්යයන් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ වගකීම දරණ පුද්ගලයන් සමඟ එක්ව කළ යුතුය. අවශ්‍ය අවස්ථාවන්හිදී විශේෂ දැනුම ඇති පුද්ගලයන්ගේ සහාය ද ලබා ගත යුතුය.

සාමාන්‍යයෙන් ව්‍යාපෘතියක් සඳහා ගතවන මුළු කාලය යනු ව්‍යාපෘතියට සම්බන්ධ විවිධ කාර්යයන් සඳහා වෙන වෙනම ගතවන කාලය නොවේ. සමහර කාර්යයන් කීපයක් එකවර ක්‍රියාත්මක කළ හැකි වන විට ගතවන මුළු කාලය අඩුවේ.

ව්‍යාපෘතිය සඳහා ගතවන කාලය නිර්ණය කරගත් පසු කාලසටහනකට අනුව කාර්යයන් පටන්ගත යුත්තේ කුමන අවස්ථාවක ද අවසන් කළ යුත්තේ කුමන අවස්ථාවක ද සියළුම කාර්යයන් නිමා කිරීම සඳහා කොපමණ කාලයක් ගතවේද යන කරුණු එනම් ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක විය යුතු අනුපිළිවෙළ සකස් කර ගත යුතුවේ.

කාලසටහනක් පිළියෙල කර ගැනීම

මෙහිදී ව්‍යාපෘතිය සම්පූර්ණ කිරීම සඳහා ගතවන කාලය නිවැරදිව හඳුනාගත යුතුය. කාලය ගණන් බැලිය යුත්තේ කාර්යයන් ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳව වගකීම දරණ පුද්ගලයන්ගේ ද විවිධ කාර්යයන් පිළිබඳ අත්දැකීම් ඇති විශේෂඥයින් ද සම්බන්ධ කරගෙනයි. ව්‍යාපෘතිය සඳහා ගතවන මුළු කාලය යනු ව්‍යාපෘතියේ විවිධ කාර්යයන් සඳහා ගතවන මුළු කාලයේ එකතුව නොවේ. හේතුව සමහර කටයුතු කීපයක් එකවර ඉටු කිරීමට හැකිවන බැවින් කළ යුතු කටයුතු මොනවාදැයි හඳුනාගැනීම කළ යුතුය.

කටයුතු කීපයක් එකවර ඉටුකිරීමට හැකිවන බැවින් කාර්යයන්ගේ අනුක්‍රමිකතාව පැහැදිලි වන ආකාරයේ කාල සටහනක් සකස් කිරීම මිලගව කළ යුතුවේ. කාල සටහනින් ව්‍යාපෘතියේ ආරම්භක අවස්ථාව අවසාන අවස්ථාව වශේම ඒ අනුව ව්‍යාපෘතියට ගතවන මුළු කාලය හඳුනාගත හැකිවේ.

වගකීම් හඳුනාගැනීම

මෙහිදී කරන්නේ කාල සටහනට අනුව හඳුනාගත් ව්‍යාපෘති කටයුතු ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා සෘජුවම අවශ්‍ය ආයතන, සංවිධාන, පුද්ගලයින් හඳුනාගැනීමයි. මෙහිදී අදාළ වගකීම් දරන අයතන සහ පුද්ගලයන් සියල්ලගේම ලැයිස්තුවක් සකස් කර ගැනීම වැදගත් වේ. උදාහරණයක් වශයෙන් මහාමාර්ග ඉදිකිරීම ව්‍යාපෘතියක් නම් එයට

ප්‍රදේශ වැඩ දෙපාර්තමේන්තුව
 සංවර්ධන සංවිධාන
 ග්‍රාම සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව
 ගැමිජනතාව යන විවිධ සංවිධාන, ආයතන සහ පුද්ගලයන් සම්බන්ධවේ.

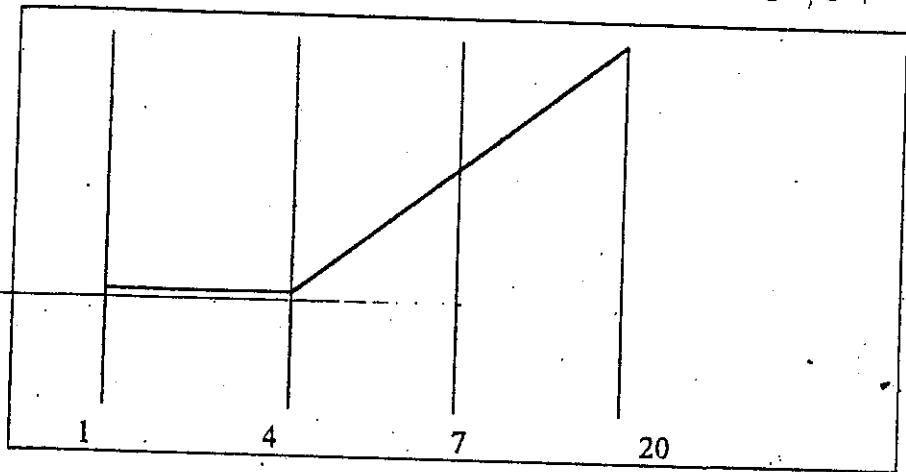
(5) ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම
Project Implementation

ව්‍යාපෘති වකුයේ වැදගත්ම අවස්ථාවකි කලින් සකසන ලද පිරිවැය තුළින් ප්‍රතිලාභ ඇති කර ගැනීම සඳහා කටයුතු කිරීම ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමයි. එනම් සැලසුම් කරන ලද දේ ක්‍රියාවට නැගීමයි. ක්‍රියාවට නැගීමට නොහැකි වුවහොත් එයින් පලක් නොවේ. බොහෝ විට ව්‍යාපෘති සැලසුම්කරන්නන් එක් පිරිසකි. එය ක්‍රියාත්මක කරන්නන් නොවන ආකාරයෙන් ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම අවශ්‍ය වේ. ඔහුන් පරතරයක් ඇතිවේ. එවැනි පරතරයක් ඇති කරුණු කිහිපයක් ප්‍රවේශමෙන් අධ්‍යයනය කළ යුතුය.

- කළ යුත්තේ කුමක්ද
- එය කරන්නේ කෙසේද
- එය කරන්නේ කවුරුන්ද
- එය කරනු ලබන්නේ කවර අවස්ථාවේද
- මෙම ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයා ගැනීමේ දී
- කාර්යයන් හඳුනා ගැනීම
- කාල සටහනක් පිළියෙල කර ගැනීම
- වගකීම් හඳුනාගැනීම සහ ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම යන අවස්ථාවලට මුහුණදීමට සිදුවේ.

ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක වීමේ අවස්ථා තුනක් ඇත.

- 1 ආයෝජන කාලය/ගොඩනැගීමේ කාලය
 Construction Period මූලික ප්‍රාග්ධනය හොඳම ව්‍යාපෘතියක යෙදවීම
- 2 සංවර්ධන කාලය Development Period
- 3 මෙහෙයුම් කාලය Operational Period (ව්‍යාපෘතියේ ප්‍රතිපල අත්වන කාලය)

ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සලකා බැලිය යුතු කරුණු දෙකක් වේ.

- (1) ව්‍යාපෘතියෙන් බලාපොරොත්තු වන ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීමට හැකිවිය යුතුය. එනම් ඉටුමණු කරා ලඟාවීමට ඇති ඉඩකඩ (Project Implementation Report)
- (2) අරමුණු වලට අනුකූල වනසේ වෙනස්වීම් වලට ඉඩදිය යුතුය. ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ඇති වන වෙනස්වීම් වලට අනුව වෙනස් කළ හැකි විය යුතුය. කාලානුරූපව ඇති වන වෙනස් වීම් පදනම් කරගෙන වාර්තාවක් සකස් කළ යුතුය. (Sensitive Analysis)

(6) ව්‍යාපෘතිය අධීක්‍ෂණය (පසු විපරම)
(Project Monitoring)

ව්‍යාපෘතිය නිසි පරිදි සැලැස්මට අනුව ක්‍රියාත්මක වේදැයි පරීක්ෂා කිරීමට එනම් ව්‍යාපෘතියේ අපවුණු ලඟා කරගත හැකිද, ප්‍රතිලාභ අපේක්ෂිත අයුරින් ලැබේද යන්න පරීක්ෂා කිරීම ව්‍යාපෘති අධීක්ෂණයයි. ව්‍යාපෘති වක්‍රයක අධීක්ෂණයයි. ව්‍යාපෘති වක්‍රයක අධීක්ෂණ අවස්ථාව ව්‍යාපෘතියේ සාර්ථකත්වය සඳහා ඉතා වැදගත් වේ. ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳව උපදෙස් දෙන්නේත්, අවවාද කරන්නේත්, අනතුරු අඟවන්නේත් පසුවිපරමකරුය. සාර්ථක අධීක්ෂණයක් මගින් ව්‍යාපෘතිය ඇත්ත වශයෙන්ම ක්‍රියාත්මක කරන ආකාරය පිළිබඳව ඉතාමත් සුපරීක්ෂාකාරීව අධ්‍යයනය කරයි. ඇස්තමේන්තු කළ වියදම සත්‍ය වශයෙන්ම කළ වියදම අතර වෙනස්කම් මෙන්ම භෞතික වශයෙන් ව්‍යාපෘතියේ අඩුපාඩු පිළිබඳව අධීක්ෂණය මගින් පරීක්ෂා කරයි. ව්‍යාපෘතිය සැකසීමේදී සිතාගත් ඇතැම් කරුණු ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී වෙනස්විය හැකිය. එසේම ක්‍රියාත්මක අවස්ථාවේදී තාක්ෂණික ගැටළු, සංවිධානාත්මක හා කළමනාකරණ ශක්තිය පිළිබඳවත් ගැටළු මතු විය හැකිය. ක්‍රියාත්මක අවස්ථාවේදී මෙම ගැටළු වලට පිළියම් යෙදිය හැක්කේ යහපත් අධීක්ෂණයක් තිබේ නම් පමණි. එමනිසා අධීක්ෂණ වාර්තා හැකි තරම් පැහැදිලිව හා සරළව ඉදිරිපත් විය යුතුය. ව්‍යාපෘති පිළිබඳව කාලින ප්‍රගති වාර්තා (Periodical Progress Project) සකස් කිරීමට, හා විශ්ලේෂණය කිරීමට ප්‍රගති සමාලෝචන රැස්වීම් (Steering Committee Meeting) පැවැත්වීම සහ ඇතැම් විට සරළ අධ්‍යයනයක් කිරීමද සම්පූර්ණ කටයුතු වලට අයත් වේ. අධීක්ෂණ කටයුතු බොහෝ විට ස්වාධීන පුද්ගලයන් හෝ පුද්ගල කණ්ඩායම් මගින් සිදුකළ යුතු අතර විදේශාධාර මත කෙරෙන ව්‍යාපෘති වලදී විදේශ විශේෂඥ කණ්ඩායම් වරින්වර පැමිණ ප්‍රගති සමාලෝචනය කරයි.

I මුදල් පිළිබඳ අංශය

අවශ්‍ය අරමුදල් නිසි පරිදි කලට වේලාවට ලැබේද යන්න සොයා බැලීම මෙයින් අදහස් කෙරේ. රාජ්‍ය අංශයේ ව්‍යාපෘති වලදී මෙය විශේෂයෙන්ම වැදගත් වේ. රාජ්‍ය ව්‍යාපෘතිවලදී අවශ්‍ය අරමුදල් පාලනය කරනු ලබන්නේ රජයේ ඉහළ නිලධාරීන් වන අතර මුදල් නිකුත් කිරීම ඉතා දිගු ක්‍රියාවලියක් තුළින් සිදුවේ. අරමුදල් පාලනය කරන අය ව්‍යාපෘතිය සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක කිරීමට වඩා කල්පතා කරන්නේ මුදල් රෙගුලාසි පිළිබඳවය. එසේම එහිදී යම් යම් ප්‍රමාදයන් සිදුවිය හැකිය. මෙම ප්‍රමාදයන් වලක්වා අවශ්‍ය අවස්ථාවේදී මුදල් ලබා දීමටත් ව්‍යාපෘතිය අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමක් කළ යුතුය. ලැබුණු මුදල් වියදම් වන ආකාරය සොයාබැලිය යුතුය. විශේෂයෙන්ම රාජ්‍ය ව්‍යාපෘතිවලදී වැඩි අවධානයක් යොමු කරන්නේ මුදල්මය ප්‍රගති පාලනයක් සඳහා වන අතර වැඩ කටයුතු වල ප්‍රගති පාලනයක් සඳහා අවධානය යොමු කරන්නේ මද වශයෙනි. නමුත් මේ දෙකම එකට එකම ප්‍රමාණයෙන් සිදුවිය යුතුය. මුදල්මය ප්‍රගති පාලනයන් සමඟ පරිපාලන වැඩකටයුතුවල ප්‍රගතියක් සිදුවේ තිබේද යන්න සලකා බැලිය යුතුය.

II වැඩ කටයුතු පිළිබඳ අංශය

මෙහිදී සැලසුමකට අනුව වැඩ කටයුතු කෙරෙන්නේද, නැතහොත් ඒවායේ ප්‍රමාදයන් පවතින්නේද යන්න සොයා බැලිය යුතුය. බොහෝ විට අනපේක්ෂිත හේතූන්මත බොහෝ ව්‍යාපෘතිවල වැඩ කටයුතු ප්‍රමාද වීමට ඉඩ ඇති නිසා එබඳු ප්‍රශ්න උග්‍ර වීමට පෙර මූලික අවස්ථාවේදීම හඳුනාගෙන වියදම් සෙවීම කළ යුතුය.

III පිරිස් බලය පිළිබඳ අංශය

ව්‍යාපෘතියක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වන සේවකයින් සංඛ්‍යාව හා ස්වභාවය ව්‍යාපෘතියේ ස්වභාවය අනුව තීරණය වේ. ඕනෑම ව්‍යාපෘතියක් සඳහා අවශ්‍ය පිරිස් බලය නුපුහුණු ශ්‍රමයේ සිට ඉතා පුහුණු ශ්‍රමය දක්වා විය හැකිය. ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සැලසුම් පිළියෙල කරන අවස්ථාවේ පිරිස් බල අවශ්‍යතායන් හඳුනා ගැනෙන අතර සේවකයන් බඳවා ගැනීම ව්‍යාපෘතියේ අවශ්‍යතාව අනුවම සිදුවිය යුතුය. කල්වේලා ඇතිව මේ සඳහා සුදානම් නොවූනහොත් කාර්මික ශිල්පීන්, පුහුණුව ලත් වෙනත් අවශ්‍ය ශිල්පීන් ලබා ගැනීම දුෂ්කර වේ. ව්‍යාපෘති අධීක්ෂණයේදී මේ සියල්ල සිදුවිය යුතු අතර ඉලක්ක කරා ලඟා වීමට පහසු වන්නේ එවිටයි.

පසුවිපරම ශිල්පීය ක්‍රම

- පසුවිපරම දෙයාකාරකින් ක්ෂේත්‍ර වේ.
- I සෘජුවම කරනු ලබන නිරීක්ෂණයන්
- II ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳව වග කියනු ලබන පුද්ගලයන් විසින් සපයනු ලබන තොරතුරු.

වර්ගීකරණය
 තුන්මාසික, අර්ධවාර්ෂික, වාර්ෂික වාර්තා මගින් පසු විපරම

ව්‍යාපෘතියේ කටයුතු අවසානයේ ව්‍යාපෘතිය මගින් අපේක්ෂිත අරමුණු ඉටුවී ඇත්ද, ව්‍යාපෘතියේ සාර්ථකවීම සාර්ථකවීම මොනවාද යන කරුණු පිළිබඳව පුළුල් විග්‍රහයක් කිරීම මෙහිදී සිදුවේ. උදාහරණ වශයෙන් ණය දීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් ගතහොත් එම ව්‍යාපෘතිය සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක වී තිබීමට පුළුවන. නමුත් යෝජනා ක්‍රමය යටතේ සපයන ලද ණය අපේක්ෂිත කණ්ඩායමට නොලැබී ඇතොත් අන් අතකට පත්වී තිබුණොත් එම ව්‍යාපෘතියේ අරමුණ ඉටුවී නොමැත. එබැවින් ව්‍යාපෘතියේ බලපෑම අගය කළ හැක්කේ පහතින් දැක්වෙන කරුණු පදනම් කරගෙනය.

- 1 අපේක්ෂිත කණ්ඩායමට (ඉලක්ක කණ්ඩායම) ව්‍යාපෘතියේ බලපෑම ඇති වී තිබේද.
- 2 ව්‍යාපෘතිය සැකසීමේදී හඳුනාගත් බාධක ව්‍යාපෘතිය මගින් ඉවත් කර තිබේද. නැතහොත් එම අවදානම අවම කරගෙන තිබේද. එසේ නැතිනම් ඊට හේතු මොනවාද.
- 2 ව්‍යාපෘතියේ නිමැවුම් ඉලක්ක ලඟා කරගෙන තිබේද. එසේ නැතිනම් ඊට හේතු මොනවාද. ඉලක්ක කණ්ඩායම මෙම නිමැවුම් කටයුතු සඳහා බලාපොරොත්තු වූ ආකාරයෙන් දායක වී තිබේද.
- 3 ව්‍යාපෘතියේ අරමුණු ලඟා කරගෙන නොමැති නම් එම ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් ලද අත්දැකීම් මොනවාද. මෙම අත්දැකීම් නව ව්‍යාපෘති හඳුනා ගැනීමේදී කොතරම් වැදගත්ද.

ව්‍යාපෘතියේ බලපෑම අගය කිරීමට බොහෝ විට සිදු වන්නේ නියැදි සමීක්ෂණ මාර්ගයෙනි. මේ සඳහා එකරම් වියම් අධික නොවන මාර්ග යොදාගත යුතුය.

මේ ආකාරයට ව්‍යාපෘති වක්‍රයේ අවස්ථාවන් සියල්ලම එකිනෙකට සම්බන්ධ වන අතර අවසාන අවස්ථාව වන ව්‍යාපෘතියේ බලපෑම අගය කිරීම තවත් ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීමකට හේතු වේ. එනම් නැවත ව්‍යාපෘති මුල් අවස්ථාවට සම්බන්ධ වේ.

